

UCITELJI PRIPRAVNIKI IN NJIHOV POLOŽAJ

Pogled nazaj...

Skozi okno me pozdravlja sem od Grintovca rdeča večerna zarja. Mehko je obrobila njegov greben in s svojo lepoto vdihnila srečo sveže spoznanje — da bo kmalu konec zimske tegobe in dolgočasje. Srce se ga je razveselilo. Pomlad pod Grintovcem bo novo doživljeno, skrivnostno privlačno in svetlo. Sto in tisoč svetlih sonc se poigrava na vrhu gorskih velikanov. Vzneseni in mogočni so v svoji prirodni krasoti. Vso zimo so bili zakriti in dasiravno je pogled nešteto krat splaval proti njim, goste megle, ki jih je pokrivala, ni mogel prodreti. Sedaj pa stoji razgaljeni pred menoj in se mi dobrikuje s svojo lepoto. Prečudna je bila njihova moč, da me je izvabila v to podgorsko gnezdo.

Na slehernem koščku majhne, pa vendar tako raznolike slovenske zemlje, sem zapustila nešteto spominov. Prekmurska burja je odnašala pesem domotožja, za dolenskim gozdovi so vstajali gorski grebeni, ki so me vabili v svojo bližino. Še živa misel brodi po teh krajih in jim skuša vdihniti ono življenje, ki ga v njih živi učitelj.

Slovenski učitelj, bedni romar, mora ob prvem nasprotnem vetru povezati svojo culo in koračiti v drug kraj. Trda resničnost zahteva od njega, da odvrže sentimentalnost, ki gloje in rije po duši in pameti ravninca ravno tako kakor po hrupavi skorji gorjanca, ki se je utrjal z bregov. Tudi sam mora prilagoditi življenje novemu okolju.

Strupen zimski mraz je spraznil šolske prostore. Otroci so ostali doma, s tovarišico pa skozi okno opazujeva sneženi metež in obujava spomine na čase, ko sva šolarili v Prekmurju, na Dolenjskem, po hribih in dolinah.

Ravnina z zelenimi jagnedi je bila dovolj razsežna, da smo rili po njej in jo teptali, ali nikdar ne tako velika, da bi se v njej izgubilo hrepenenje po sončnih rebrih in strmih goličavah. Veter je strupeno zavijal okrog voglov, da je trepetal plamen petrolejske svetilke na mizi. V večernih urah so koraki po hodnikih zamrlji, s težkimi zapahi so se zapirala vežna vrata, dolgočasje in strah sta obvisela v sobi. A na vrata je potrkal tovariš, Prekmurec. Ve, da je dekliču dolgčas! S seboj je prinesel lepo pesem, prešeren smeh in bodrilno besedo. Kmalu nas je bilo več. Spočetka smo se gledali nekam tuje. Govorili so s tujim naglasom, a kmalu smo dotipali drug k drugemu. Zveselili smo se novega poznanstva in sklenili prijateljstvo za čas skupnega bivanja. Pozabila sem na žalostno popevko razsrjenega vetra, strah in dolgočasje sta zbežala. Le ob sončnih dnevih je oko iskalo zelenega brega, da bi se odpočilo na njem.

Spomin na prekmursko zemljo se je ogrel. Ko po naših rebrih naletava sneg, brodi misel po zasneženih ravnini in gleda igra živahnih snežink. Od mraza premrli otroci so polagoma polnili šolsko sobo. Bili so zapeti in nepristopni. Lačni so bili in trudni od prezgodnjega spoznanja življenja. Doma so slišali samo tarmanje in godrnjanje nad nemilo usodo, ki jo preživlja Prekmurec. Vedeli so, da se je oče razrdil, če jim ni mogel dati kruha. Težko prigarani denar v tujini je le prehitro polzel iz rok, a do pomladi, ko se bo odprla pot novemu zaslužku, je še daleč.

Predolge pisane »janke« so pokrivala drobna telesa. Tenek glasek je razodeval bolezen. Pesem prekmurskih otrok pa je bila čudovito lepa. Glas je bil mehak in ožoten. Ta pesem ni bila vesela, a vendar je imela sladek prizvok. V njo so zajeli vso vznemirjajočo živ-

ljenjsko bolelost in z njo so hrepeneli, da bi jim bilo kdaj bolje v življenju.

Često se spominjam glasu male Micike. Bil je čist kakor zvonček. Še drugi so jo radi poslušali in večkrat jo je tovariš poprosil »No, Micika, ali boš zapela tisto »dva oblačka«? Rada je ustregla njegovi prošnji. Pogled svetlih oči je splaval skozi okno, da bi ujel dva oblačka in Micika je kristalno zapela. Pesem se je izgubljala v tesnem prostoru, a čist prizvok ga je še napolnjeval, ko je utihnila.

Raztresene so danes moje misli, nerodno se poigravajo z bežnimi spomini in jih skušajo vsaj nekaj ujeti na papir.

Bivanje v Prekmurju ni bilo dolgo. Premestili so me na Dolenjsko, v novo ozračje in v novo okolje.

Tedaj je Mira navezala besedo na svoje prekmurske doživljaje. Obe sva izkusili, da je bilo naše tovarištvo tam dokaj bolj povezano kot v katerem koli drugem kraju. Bele ceste po gladki ravnini so bile kot nalašč ustvarjene za vožnjo s kolesom. Pot do tovarišice na sosednji šoli ni bila v še tako slabem vremenu prehuda in predolga. Pogovori so se sukali po naših domačih krajih. Gorenjci smo hvalili svoje planine, Štajerci pa so se ponašali z zelenimi griči, posajenimi z vinogradi. Bili so veseli, hudomušni in šegavi. Radi so »spevali« in bili dobre volje. V Prekmurju nas je združila enaka usoda: vsi smo orali ledino in z večjim ali manjšim zanosom vcepjali v male duše ljubezen do rodne zemlje.

»Še o svojem službovanju na Dolenjskem mi kaj povej,« je poprosila Mira. Zveselila sem se njene prošnje, saj Dolenjci so mi zelo prirasli k srcu. Njih šegavo govorico sem že poprej poznala. Imela sem na učiteljsko tovarišico, ki je bila doma iz Ribnice. Tudi po dolenskih krajih sem že prej večkrat lazila.

S široke prekmurske ravnine sem se preselila v bel trg. Gosposke hiše so se košatile na samem trgu, sredi trga pa je stala mogočna lipa. Vse je bilo nekam bolj oblastno, mogočno in je skušalo posnemati mestno lice. Samo otroci so bili tisti nebolgli in porodni otroci, ki ostanejo pač taki, če žive v vasi ali v trgu. Seveda so se razlikovali od prekmurskih; napeta lica so pobarvali »frmetinovi žganci«, zadovoljnost in sitost sta jim gledali iz oči. Prav dobro smo se razumeli. Bili so »odprtih glav« in precej dovzetni za lepo besedo. Tudi z odraslimi ljudmi sem se spoznala. Mnogokrat sem uživala gostoljubje prijaznih domov. Beseda je dala besedo in postali smo si prijatelji. Zrasli s svojo zemljo, so hvalili vse, kar je bilo na njej. V tujino so hodili le po okrogel drobiž za obleko in za vse one potrebščine, ki jih zemlja ni dajala. A tam se niso prevzeli! Še bolj so ljubili svojo zemljo in svoje ljudi, ki so se jih doma zveselili. Na nasmejanem obrazu skoro nikoli ni bilo opaziti bridkosti. Za lepo besedo so jih vrnili deset. Gorenjcu pa bi morala svetovati, naj pusti nekaj svoje robotosti in oholosti doma, kadar gre med tuje ljudi. Tujec gotovo ne prosi za lepo besedo, ker jo v dobri veri pričakuje kot najmanjši dar, ki ga zmore vsak človek.

Dolenjec je s pesmijo spremljal svoje delo. Njegova pesem je bila vedra, vesela, da si ob njej pozabil težkih skrbi in plašnih misli. Hvalili smo njegovo pesem, ker je ustvarjala živahno razpoloženje in ker je bila vse hvale vredna.

Poznala sem zelene griče in temne gozdove, ki so spomladaj tako oživali. Razgled se je odprl proti bloški strani, cerkvice sv. Gre-

gorja je vabila, da si jo od blizu ogledam. Vendar je v pomladnem soncu oko iskalo Kamniških planin in sinjine nad njimi. Z otroki smo priredili izlet k Sv. Gregorju. Beseda je nenadno oživala, ko smo spremljali črto gorskih grebenov. Zdelo se mi je, da je tam ona bajna dežela sonca in snežne beline, po kateri bole oči, če jo ne vidiš. Z novo silo sem zahrepenela po njej, sladka misel jo je vso objela. Bil je vesel dan za otroke in zame.

Leto se je hitro zasukalo! Zopet sem zvezala svojo culo in hitela domov. Kam? Ko pa nikjer nisem doma! Srce me je vlekel pod strme planine. In obstala sem na tretjem svojem domu. Skromno šolsko poslopje, potisnjeno v senco in reber, me je sprejelo. Majhna sobica poleg razreda mi je bila odkazana za stanovanje. Skozi okno vidim rob Grintovca in Kočne, ki se kopljeta v soncu. Vsako jutro ujamem dih mrzle sapa, ki zaveže od gora.

S soncem prihajajo otroci, s hribov se trgajo. Utrudila jih je dolga pot do šole, zato

so zaspani in leni. V mrzlih dneh so zvečine ostajali doma. S tovarišico sva bili sami, dolgčas je bil vsakdanji gost in zaželeli sva prekmurske tovarišije. A nihče se ni zmotil, da bi nameril korak v šolo. Polni pričakovanja se veseliva pomladi. Ne bova gledali teh velikanov samo od spodaj navzgor, ampak se hočeva pomeriti z njimi. Zamahnila bom na dolensko stran in poslala Dolenjecem dolžen pozdrav v dokaz, da vkljub životarjenju in samoti še živim in se veselim pomladne lepote in prihajajočega življenja.

Vse vam, tovarišice in tovariši, pa svetujem, da si nikdar nikar ne poželite v tako zakotje, čeprav bi vas planine do blaznosti očarale. Pod njimi je mraz, beda in stiska v pomanjkanju razumevanja. Trden pečat bom udarila na to zadnjo postojanko takrat, ko pojdem z ahasversko palico v nov kraj, novim doživljajem naproti. Planine pa bom gledala le od daleč, ker je le to, kar je daleč, nedosegljivo lepo.

Splošne vesti

OBČNI ZBOR NABAVALJALNE ZADRUGE DRŽAVNIH USLUŽBENCEV V LJUBLJANI

V petek, dne 29. marca, je bil v dvorani Delavske zbornice občni zbor ljubljanske Nabavljalne zadruge drž. uslužbencev, kjer je upravni odbor polagal račun o delu v minulem letu. Iz poročila, ki ga je podal predsednik g. A. Žigon, posnemamo, da je lani prodala zadruška članom blaga za 9.300.000 din. Zadruška je štela na koncu leta 2280 članov. Od teh kupuje polovica na kredit, polovica pa za gotovino. Zadruška je članom povrnila kot preplačilo za nakupljeno blago 366.738 din, t. j. 4% in 5% od nakupa. Rezervni zadrudni sklad znaša 425.108 din, pokojninski 47.890 dinarjev, kreditni 42.588 din, članski deleži 233.651 din in garantne vloge članov 433.746 dinarjev. Lastnih sredstev ima zadruška zdaj 1.172.983 din. Poleg ristorna izplačuje zadruška ob smrtnih primerih podpore. Lani je izplačala v 23 primerih 13.774 din. Posmrtninski sklad ima 125.801 din premoženja. Poleg tega ima zadruška še prostovoljno vzajemno zavarovanje članov, kjer se vsak zadrudnik obveže, da bo ob vsakem smrtnem primeru prispeval po 2 din zadrudnikovim svojcem kot izredno posmrtno podporo.

Zadruška prodaja poleg špecerije tudi manufakture, porcelan, steklo, bicikle, šivalne stroje, emajlirano posodo ter jedilni pribor. Članom posreduje pri nakupu oblačilnega blaga, čevljev, šolskih knjig itd. Občni zbor je vzel z zadovoljstvom na znanje poročilo posameznih funkcionarjev.

Nabavljalna zadruška drž. uslužbencev v Ljubljani je močna, solidna in zmorna ob sodelovanju članstva prebroditi tudi velike gospodarske težave, katerim gremo po vsej verjetnosti naproti. V njej je včlanjenih veliko število ljubljanskega in tudi okoliškega učitelstva. Pristopite v zadruško še vsi ostali, saj je ona naša močna samopomoč!

Društvo upokojenega učiteljstva. Prejšnji četrtek, 4. t. m., je imelo to društvo svoj letni občni zbor v Ljubljani, pri Novem svetu. Udeležba je bila kljub slabemu vremenu prav

zadovoljiva. Občni zbor je otvoril in vodil predsednik Andrej Skulj. V svojem otvoritvenem govoru je podal tudi kratek pregled o delovanju društva za preteklo leto. Čeprav živimo v težkih razmerah in imamo le pičle pokojninske dohodke, vendar je društvo ostalo glede članstva in zvišanja denarne zaloge za posmrtnine na višini prejšnjih let. Umrlo je v preteklem letu 14 članov (-ic), katerim je posvetil nekaj pietetnih besed v njih spomin s slava klicem. Dve članici sta izstopili, a enajst članov (-ic) je na novo pristopilo. Podrobnejše poročilo o poslovanju društva je podal tajnik, a blagajnik pa vsestransko pojasnjeno in razčlenjeno blagajniško poročilo, ki je razmeroma prav ugodno. Naj bo omejeno, da se je izplačalo na posmrtninah okrog 30.000 dinarjev. — Vsa poročila so bila sprejeta soglasno. Pri volitvah je z vzklikom, le z malenkostno spremembo, izvoljen stari odbor s predsednikom Skuljem Andrejem na čelu in istimi funkcionarji od prejšnjega leta. Nazadnje je podal širše poročilo tov. Kocijančič o delu akcijskega odbora z ozirom na uveljavljenje novega pravilnika za humanitarne ustanove. Z ozirom na to je stavil tov. Šmajdek predlog, da se tudi počaka do tedaj s spremembo naših pravil. Predsednik je zaključil poldrugorno zborovanje, ki je poteklo v najlepšem tovariškem razpoloženju, in se zahvalil vsem navzočim za udeležbo. Končno bodi omenjeno še to. Večina upokojencev tovarišev in tovarišice se nahaja še izven našega društva. Vsi ti ste vabljeni, kakor tudi na novo upokojeni, da vstopite v naše društvo. Res, preživljamo težke čase, a pomagamo si drug drugemu in našim potomcem ob našem odhodu v večnost, ko pada na te poleg žalosti še kaj težko breme in velike skrbi, kar vse je olajšano s temi vzajemnimi prispevki. — Tedaj ne odlašajte in pristopite!

— Pedagoška predavanja za šolnike je namesto diskusijskih sestankov uvedla Pedagoška centrala v Mariboru. Vrše se vsakih 14 dni in to ob sobotah v risalni dvorani državne učiteljske šole v Mariboru. — Doslej je že govoril bogosl. prof. dr. Anton Trstenjak o problemih narodne vzgoje. Nadaljnja preda-

Velika izbira blaga za damsko in moške obleke v najnovejših modnih barvah

R. MIKLAUC „Pri Škofu“

Dobro blago — nizke cene!

LJUBLJANA, Lingarjeva ulica • Pred škofijo

Krajnik:

Veliko zborovanje

Dvignil se je Učenik Martin iz zaslužnega ležišča v nebesih. Danes je še posebno dolgo potegnil. Pa kaj, saj mu je nebeški ključar obljubil za vse preganjanje in žalitve počitek, ki je določen najbolj trpečim na zemlji. Pretegnil se je, pomanil krmečljave oči ter poškilil z enim očesom na levo, z drugim pa na desno.

Počasi prikoraka mimo njega sv. Peter, še ves zaspan in ne prav dobre volje.

Učenik Martin se hitro obleče in stopi za njim rekoč:

»Bog daj, nebeški ključar. Ali si kaj prida spal?«

»Hvala, hvala školnik. Kaj pa ti?«

»O, jaz uživam kakor še nikdar,« se mu Martin dobrohotno nasmeje in nadaljuje:

»Veš, samo tebi povem, zaupno. Ko sem bil školnik sem imel samo 365 dni, v prestopnem letu pa celo 366 dni prostih na leto. Tu pri vas pa je vse lepše. Tu se samo počiva in to je za školnika največji užitek. Poglejva malo na zemljo. Bova videla, če je dandanes tudi tako, kakor je bilo v mojih časih.«

»Dobro, pa pokukajva malo. Bova le videla, kaj počenjajo sedaj učenci na tej vedno nemirni »zemeljski krogli,« mu prikima »bradati svetnik.«

Prav tedaj se je zemeljska krogla toliko zavrtela, da se je prikazala naša lepa Slovenija.

»Povej mi no, Peter. Ti bolj natančno opazuješ tu življenje tu spodaj kakor jaz. Ali se je mnogo spremenilo od mojega časa sem?«

»Dosti, dosti, da veš, dragi Martin,« mu odgovarja svetnik.

»Veš, mene zanimajo le učitelji; pa mi o teh kaj razlagaj,« poprosi prav lepo bivši učitelj.

Sv. Peter si popravi pas okoli trebuha, na katerem visijo ključi, in prične:

»Gotovo si čital, kako so nekoč graščaki tlačili in mučili uboga kmeta.«

»O, čital sem, čital. Posebno Matija Gubec in Ilija Gregorič sta se mi smilila. Toda, poprosil sem te, da mi pripoveduješ o učiteljih.«

»Ne bodi no nestrpen, Martin,« se ujezi Peter in nadaljuje z važnim glasom:

»Kmetje so trpeli muke in zaničevanje dolgo časa. Nazadnje so se pa le ojunčili in šli do samega cesarja po pomoč. Cesar je vse obljubil, dal pa nič. Kmetje niso več vzdržali, zbrali so se in s skupno močjo pobijali svoje tlačitelje. Borili so se pač za svoje pravice.«

»Aha, sedaj pa že razumem. Veš, sem pol-inteligen, pa bolj počasi razumem. Ti primerjaš kmetove muke z učiteljevimi. E, tako hudo pa vendarle ni.«

»Hudo, hudo,« nadaljuje sv. Peter, kimaje z glavo, veš, manj pravice ima kot so imeli kmetje nekaj pod Ferenc Tahijem. Če je Tahiju kmet delal, ga je pustil lepo pri miru. Če pa učitelj dela, mu pa ne dajo miru. Ni jim prav, da se meša v zadeve, o katerih sme razmišljati samo kak vaški gromovnik.«

»Pa učitelji to kar mirno trpijo?« se čudi Martin.

»Saj prosijo za izboljšanje obupnih razmer. Pa so do sedaj naleteli na sama gluha ušesa. Obljube, same obljube,« de nato sveti Peter.

Martin se nekoliko zamislil, potem pa vstane in pravi nebeškemu ključarju:

»Že vidim, da bodo moji zemeljski tovariši prav toliko dosegli za svoje pravice, kolikor so kmetje po svojem velikem uporu. Veš, mika me in že premišlujem, kako bi jim pomagal.«

»Kako jim hočeš pomagati?« se mu zameje stari ključar.

»Skhal bom — veliko zborovanje — vseh učiteljev, ki so prišli sem na velike počitnice. Vsak naj pove svoje misli, ki bi prišle v po-

štev za ustvaritev boljših časov našim zemeljskim tovarišem. Saj je tu mnogo izkušenih šolnikov, ki so se že borili za pravice učiteljskega stanu.«

»Bravo, prijatelj Martin,« se navduši sveti Peter, »in jaz ti bom pomagal!«

»Dobro Peter,« pravi Martin, »za jutri skličemo zborovanje, po sledečem dnevnem redu: 1. Pozdrav. 2. Pomoč stradajočim učiteljem na zemlji. 3. Resolucija na najvišje mesto v nebesih.«

Sv. Peter je raznesel še isti dan vabila. Drugi dan so trumoma prihajali Martinovi tovariši v angelsko dvorano na veliko zborovanje. V prvih vrstah so sedeli sami stari borci za učiteljske pravice. Tu je bila zbrana nepregledna množica polinteligence, ki je nekaj oblikovala slovensko dušo.

Martinu je srce kar poskakovalo od veselja, ko je stal na zvišenem prostoru in dajal nebeškemu ključarju zadnja navodila za veliko zborovanje. Nebeški radioinstalarer je prinesel mikrofon in ga zvezal z oddajno postajo.

Vse je bilo pripravljeno, nastopil je trenutek otvoritve zborovanja.

In Martin je spregovoril:

»Dragi tovariši! Ko sva včeraj s prijateljem ključarjem opazovala obupne razmere, v katerih živijo naši zemeljski tovariši, sva sklenila, da jim bomo pomagali mi do njihovih pravic. Moram vam povedati, da pravice nimajo nobenih. Plača je taka, da ne morejo niti živeti niti umreti. Vsakdo jih sme sem in tja preganjati kakor Izakove sinove. Poročena učiteljica je pa sploh manjvredno bitje. Tovariši, tako sramotno postopanje žali tudi nas, ki smo zapustili solzno dolino in upanju, da se bo našim zanamcem bolje godilo. Zato pozivam vse zborovalce, da s svojimi sveti pomagajo reševati iz obupnega stanja naše zemeljske tovariše!«

Nastalo je odobravanje, huronsko vpitje ter poskanje, da je skoraj počila menbrana v mikrofonu.

Javljali so se govorniki in predlogov ni bilo ne konca ne kraja. Martin je vse predloge pridno zapisoval. Sestavili so poseben odbor, ki je predloge formuliral v resolucijo, ki naj bo odpremljena na najvišje mesto o nebesih.

Resolucija se je glasila: Zbrano pokojno učiteljstvo na velikem zborovanju prosi svojega dobrega Očeta:

1. Naj odpre oči vsem onim, ki še sedaj ne vidijo, da potrebuje zemeljski učitelj stalnoš.

2. Naj potrka na trda srca, da se omeščajo in primerno zvišajo učiteljem plače.

3. Naj poročena učiteljica, ki ima za moža državnega uslužbenca, postane zopet človek in ne majvredno bitje kot sedaj.

4. Če pa vse to ne bo pomagalo, pa naj pošlje mano na šolska dvorišča, kot jo je poslal Izraelcem, ker je druga rešitev nemogoča.

Zborovalci.

Resolucija je bila sprejeta z absolutno večino.

Po zborovanju so šli tovariši k sv. Antonu na svinjsko pečenko in polič vina. Stara navada železna srajca.

Drugi dan sreča Martin ključarja in mu vošči:

»Bog daj, Peter!«

»Bog daj. Ali si sedaj zadovoljen?« ga bara svetnik.

»Zadovoljen? Sam ne vem prav. Resolucij so že moji tovariši na zemlji dosti poslali na pristojna mesta,« zmaje Martin z glavo.

»Počakajmo, bomo le videli, kaj bole ga Peter dobrohotno tolaži.«

»Bo, bo, dragi prijatelj. Pomlad bo. Lepa, zelena pomlad; za meseci Morane pride Vesna. Danes je učiteljstvo v velikih stiskah, kot je bil nekaj kmet. Kmet je zahteval svobodo in pravico. Ker je vedno zahteval, je tudi dobil. Tako je z mojimi tovariši na zemlji. Oni zahtevajo svoje pravice in te bodo dobili. Takrat bodo meseci Morane prešli — prišla bo Vesna, prišla bo pomlad.«